

ROUTE K22

Knapzakroute Spier

**20,5 km wandelen door
onbekend Drenthe**

Welkom in Spier

Als u het kleine Spier verlaten heeft, loopt u met een wijde boog over de es van Spier en via de ontgonnen heidevelden tussen Spier en Wijster naar het Terhorsterzand. Dit fraaie natuurgebied staat bekend om zijn 'levende stuifzand' en zijn prachtige jeneverbessen.

U steekt het viaduct over de A28 over. De rest van de route loopt vrijwel geheel door het Nationaal Park Dwingelderveld. Onderweg kunt u genieten van stille bospaadjes, kleine heideveldjes, kletsnatte 'verdronken' bossen, prachtige veenplassen en de enorme uitgestrektheid van het Dwingelderveld met zijn verre horizonden.

FOTO: ROELOF HUISMAN

START

2

KAART

Start

Tik op de nummers voor informatie

Algemene informatie

4

Hoe werkt het?

Uitleg over de route en praktische zaken

5

Routekaart + beschrijving

8

Spier, om te beginnen...

15

Het landschap van Spier

17

Informatie onderweg

21

De pdf geeft de beste gebruikservaring
in Acrobat Reader of iBooks.

Algemene informatie

Startpunten

Spier

Bij de horecabedrijven op de driesprong in het centrum van het dorp. [Routebeschrijving](#).

Startpunt Boslounge

Oude Postweg 12, 9417 TG Spier.

[Routebeschrijving](#).

Lengte route 20,5 km

In twee delen te splitsen:

- Lus Noord 13,5 km. Bij 12 linksaf. Op kruispunt van paden rechtsaf over betonpad en van 18 naar 1.
- Lus Zuid 8 km. Vanaf startpunt naar 18 en vandaar het betonpad in westelijke richting volgen tot een kruising van paden na het Blanke Veen. Hier linksaf volg de aanwijzingen van 12.

Begaanbaarheid

Redelijk te belopen in alle jaargetijden.

Bij 10-11 loopt u over een smal vlonderpad.

Honden

Honden toegestaan mits aangelijnd.

Hoe werkt het?

5 Informatie onderweg

- Als er onderweg bijzondere dingen te zien zijn, ziet u op de kaart een rode stip met nummer. U kunt doorklikken naar de beschrijving.
- Aan het einde van de achtergrondinformatie staan soms woorden in het blauw, deze verwijzen naar het [Knapzak ABC](#) waar aanvullende informatie te vinden is.

GPX-track

- Met de track kunt u op uw GPS-apparaat lopen of via een GPX-app op uw smartphone. [Download GPX track](#)

Printen

- Gebruik uw eigen printerinstellingen en zie de [tips](#).

Knoppen start en kaart

- Met de knop **START** gaat u naar de inhoud.
- Met de knop **KAART** kunt u naar de kaart navigeren en weer terug.

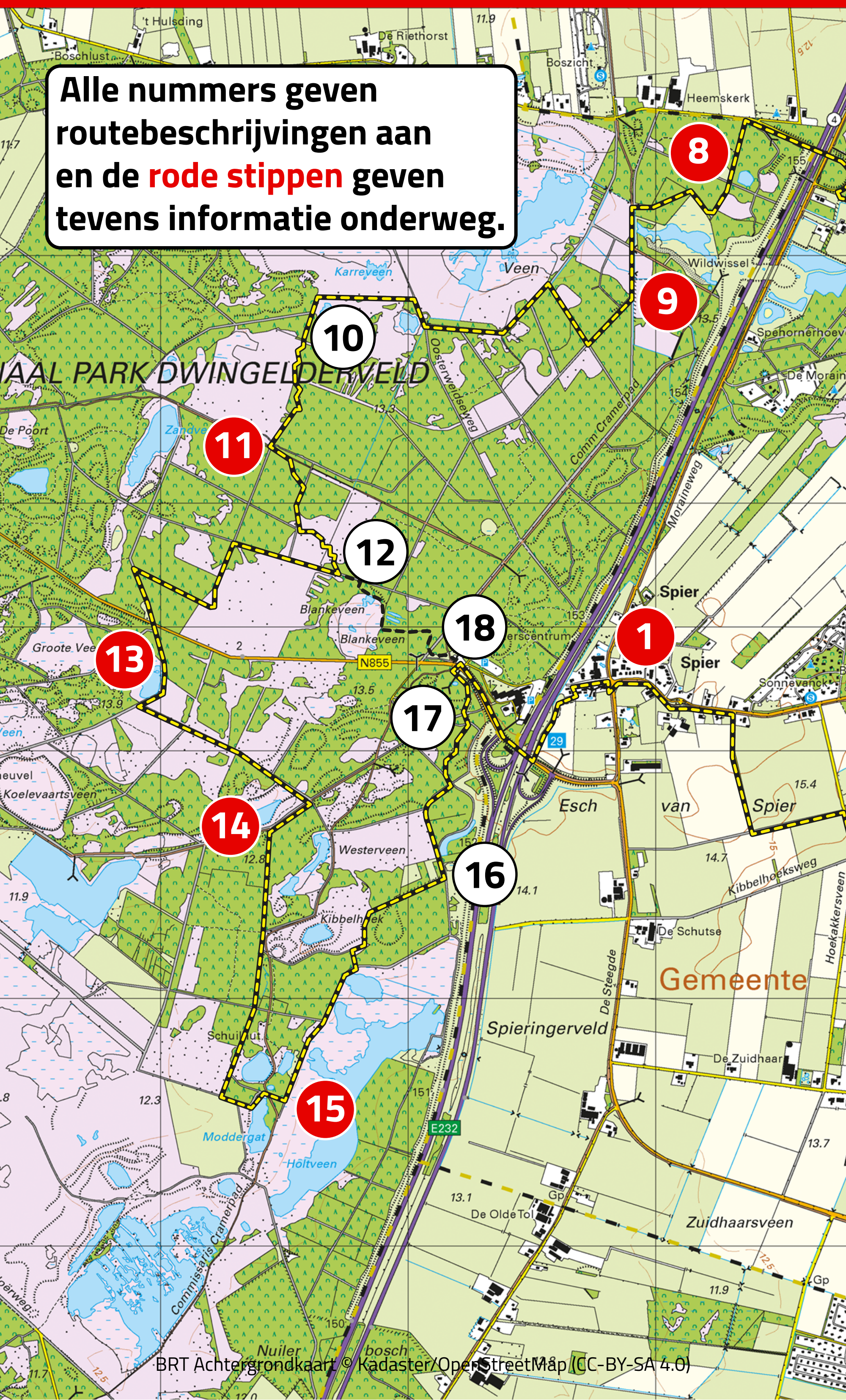
Routekaart 1

Alle nummers geven
routebeschrijvingen aan
en de **rode stippen** geven
tevens informatie onderweg.

Routekaart 2

Alle nummers geven routebeschrijvingen aan en de **rode stippen** geven tevens informatie onderweg.

Routebeschrijving

1 De weg van Spier naar Wijster

- Vanaf de driesprong De Steegde/Brinkkampen neemt u het fietspad langs de Brinkkampen richting Wijster. Verderop heet de weg Wijsterseweg.
 - Na huisnummer 8 gaat u rechtsaf en aan het einde linksaf.
-

2 Esch van Spier

- Einde van dit pad rechtsaf en daarna op de kruising neemt u linksaf het zandpad.
 - Ga op de volgende kruising opnieuw linksaf.
-

3 Door het bos

- Bij KP12 rechtdoor en direct rechtsaf, langs een afsluitbalk, het bos in naar KP 86.
-

4 Richting het Looveen

- Bij KP 86 rechtdoor de straat oversteken en volg de route naar KP 87. Eerst is de route verhard, wordt later onverhard en gaat verderop langs een sloot.

5 Langs het Looveen

- Aan het eind staat een paal met KP 89 u gaat daar linksaf richting KP29.
 - Bij het heideveld rechtsaf. Na het verlaten van het heideveld gaat het pad over in een zandpad.
-

6 Nat en droog in het Terhorsterzand

- Op de driesprong neemt u de zandweg linksaf (niet in richting van een hek).
 - Bij het veentje nadert het fietspad de zandweg. Blijf het zandpad steeds volgen.
 - Waar het fietspad met een bocht naar rechts gaat, houdt u links aan. U blijft op het zandpad.
 - Even later verlaat u aan de linkerzijde het natuurterrein via twee klaphekken en vervolg hierna rechtdoor het pad.
-

7 Zicht op het ecoduct

- Aan het eind van dit pad gaat u rechtsaf.
- De weg brengt u het viaduct over.
- Bij ANWB-paddenstoel 23860 verlaat u de straat en gaat u het fietspad links van de weg op richting Spier. Vanaf hier loopt u in het Nationaal Park Dwingelderveld.

8 Nieuwe natuur in de oude bossen

- Waar het fietspad naar rechts buigt, loopt u rechtdoor.
 - De eerste kruising negeert u en blijft rechtdoor lopen.
 - Voor een afrastering met ijzeren hek buigt het pad naar rechts. Dit pad volgt u tot aan een brede zandweg met naastliggend fietspad.
 - Hier gaat u linksaf over de zandweg.
 - Op de kruising met het fietspad blijft u rechtdoor lopen.
-

9 Water in het Witteveen

- Hierna het eerste pad schuin rechtsaf.
- Op viersprong rechtsaf naar een heideveld en aan het eind van het pad moet u linksaf. Het pad brengt u langs het Witteveen.
- Aan het eind van het pad houdt u rechts aan. Vervolgens houdt u voor het hek links aan.

10 Slingerend over de heide

- Na een haakse bocht in het pad komt u bij een Y-splitsing waar een grote houten bank staat.
 - Hierna neemt u na het klaphek het recht doorgaande pad.
 - Het pad voert u over een afstand van een paar honderd meter over houten vlonders door een nat gebied.
-

11 Natuur in de steigers op het plankenpad

- U komt uit op een verhard fietspad waar u linksaf moet.
- Even verderop neemt u het eerste pad rechts (bij een paaltje met wandelaar erop). U gaat twee keer over een sloot en aan het eind houdt u rechts aan.
- Op viersprong voor het open veld gaat u linksaf, een smal paadje. Even later steekt u een drie planken brede houten vlonder over.
- Blijf het slingerende paadje volgen tot aan een breed bospad.

12 Wildcorridor

- Op het bospad gaat u rechtsaf.
 - Na het open veld neemt u op de kruising van bospaden het linker pad.
 - Het pad loopt dood op een walletje. Vlak daarvoor neemt u het paadje rechtsaf.
 - Aan het eind van het paadje loopt u het brede zandpad linksaf op.
-

13 Onderwaterwereld van Diepveen

- U steekt de doorgaande weg Spier-Dwingeloo over.
 - Na het veentje Diepveen moet u linksaf.
 - Het pad komt bij een half-verhard fietspad uit. Daar gaat u rechtsaf.
-

14 Onenigheid in de Kibbelhoek

- Neem vervolgens het eerste bospad links. Dit pad blijft u tot het eind volgen.
- Aan het eind van het pad gaat u met de bocht mee naar links.
- Na zo'n 100 meter loopt u rechtdoor waar het brede pad naar rechts afbuigt.
- Voor het veentje houdt u links aan.
- Steek het verharde fietspad over.

15 Het water terug in het Holtveen

- Bij het grote, natte heideveld neemt u het pad links langs het veld.
 - Waar het brede zandpad naar rechts buigt, gaat u bij de grote steen linksaf.
 - Na zo'n 100 meter moet u rechts aanhouden. Dit pad blijft u tot het eind volgen.
-

16 Aan het eind gaat u linksaf.

- Na ongeveer 150 meter moet u op de splitsing rechtdoor blijven lopen.
 - Aan het einde van dit pad gaat u linksaf. Al na zo'n 20 meter gaat u rechtsaf.
 - Dit kronkelpaadje moet u blijven volgen.
-

17 Klaphek

- Verlaat het begrazingsgebied via klaphek.
- Neem hierna het middelste pad rechtdoor. Blijf dit kronkelende paadje door het bos volgen tot aan de doorgaande weg Spier-Dwingeloo.
- Steek de weg over.

18 Terug naar het startpunt

- Ga vervolgens rechtsaf over het fietspad richting Spier.
- Het viaduct brengt u naar de overkant van A28.
- Direct na het viaduct neemt u linksaf de trap naar beneden. Via een bruggetje komt u op een smal paadje tussen een akker en de A28.
- Aan het eind van het paadje moet u even links, direct weer rechts en na een paar honderd meter bent terug bij het startpunt.

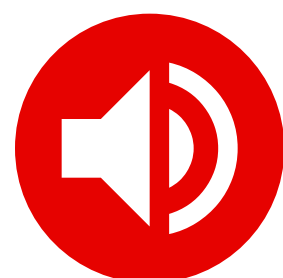
Spier, om te beginnen...

FOTO: HANS DEKKER

Bij de beschrijving van bezittingen van het klooster van Ruinen noemde bisschop Otto van Utrecht in 1216 naast Wisnere (Wijster), Triburd (Drijber), Halen en Holten ook Spehorne (Spier). Feitelijk werd Spier enkele jaren daarvoor al genoemd in een document uit het jaar 1212. Ridder Folkert van Coevorden deelde daarin aan het klooster van Ruinen mee dat zijn zoon Rudolfus de belastingen die zijn landen in Spehorne opbrachten, verpand had.

Luister naar het hele verhaal

START

15

KAART

Het hart van het dorp

Spier telt nog een aantal oude boerderijen, zoals deze prachtig gelegen boerderij aan de Brinkkampen op een oude foto. Bij de reconstructie van de bewoningsgeschiedenis van het dorp kwam men de boerderij voor het eerst in 1642 in de belastingregisters tegen. Waarschijnlijk is dit erf kort daarvoor ontstaan. De boerderij is voor een deel nog achttiende-eeuws. Net als de meeste boerderijen in het dorp is er in de loop van de tijd erg veel aan uiterlijk en interieur van de boerderij veranderd. De geschiedenis van het boerenbedrijf is er nu eenmaal één van voortdurend veranderende eisen.

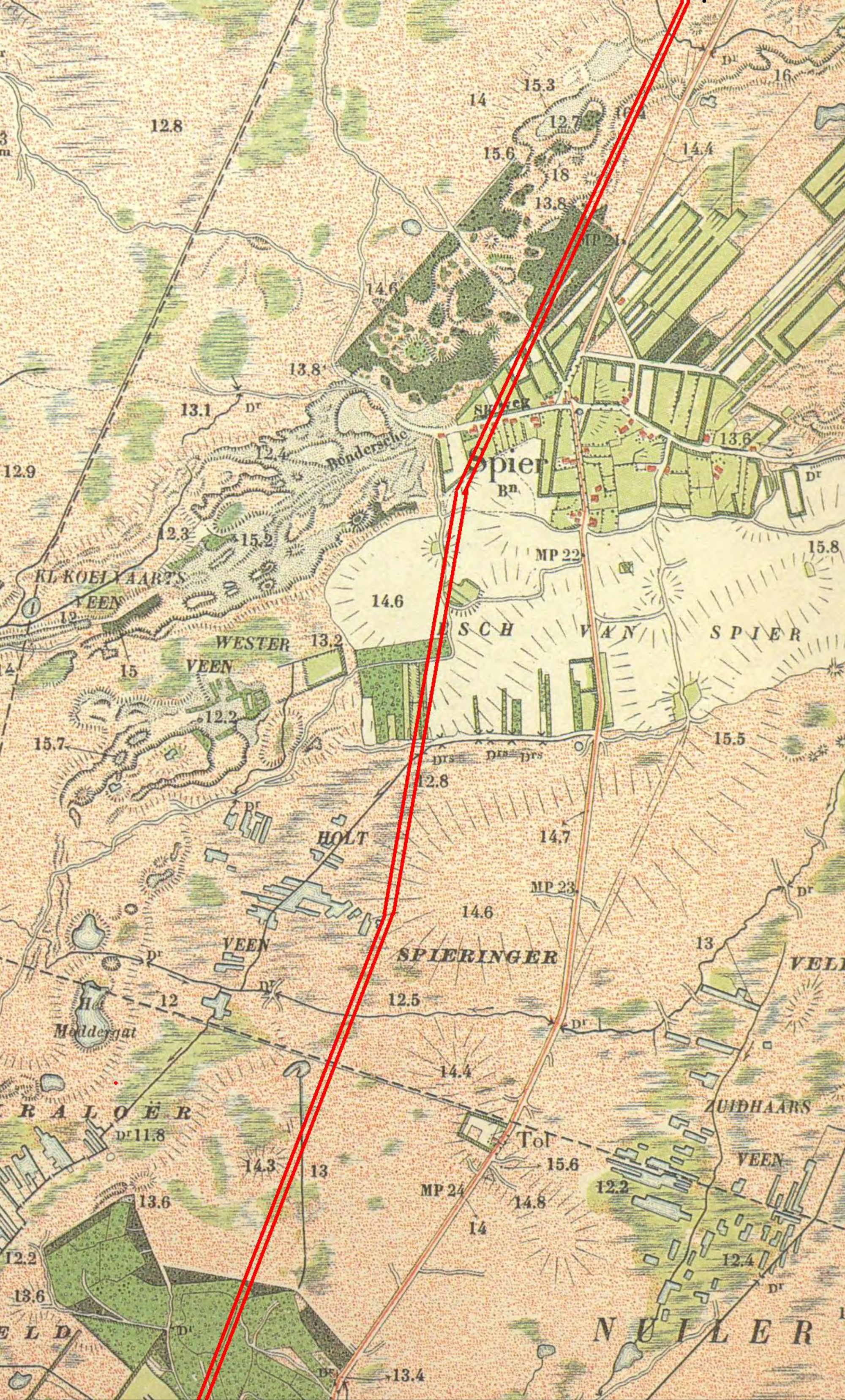
FOTO: GESCHIEDENIS VAN SPIER

Het landschap van Spier

De Knapzakroute Spier voert u over een keileemplateau tussen de stroomgebieden van de Beilerstroom en de Wold Aa. Deze groenlanden liggen op een flinke afstand van het dorp. Zo'n omstandigheid verklaart doorgaans waarom een dorp als Spier relatief klein gebleven is. Veel groenland betekende vroeger in Drenthe veel weiland, dus veel vee. Veel hooi zorgde ervoor dat de boeren hun vee 's winters genoeg konden blijven voeren.

De kaart (pag. 18) toont de situatie in Spier rond het jaar 1900. Ter oriëntatie is als een rode lijn het tracé van de A28 op de kaart ingetekend. Mooi is te zien dat de es van Spier toen nog als een soort eiland op het veld lag. Opvallend is de afwezigheid van beken en groenland op de kaart. Het Spieringerveld was destijds één groot heideveld waar ook het Holtveen deel van uitmaakte. Midden op het veld stond een tolhuis aan de weg naar Nuil.

Alleen de doorgaande weg van Beilen naar het zuiden was in 1900 verhard. De rest waren zandwegen. Het kronkelende tracé van de

START

18

KAART

Benderscheweg vanuit Spier richting Dwingelderveld laat mooi zien hoe men optimaal gebruikmaakte van de hogere gedeelten. Honderd jaar geleden was het ook al kletsnat op het Kraloërveld en in het Holtveen. De rechthoekige vormen die in het veen getekend zijn, laten zien dat er in die tijd flink turf gestoken werd.

In de loop van de twintigste eeuw is het grootste deel van het veld tussen de spoorlijn Hoogeveen-Beilen en de oude rijksweg Assen-Hoogeveen - de huidige A28 - ontgonnen tot landbouwgrond. Sindsdien zijn nogal wat boeren uit Spier naar het buitengebied verhuisd. Veel boerderijen in het dorp verloren toen hun agrarische bestemming.

FOTO: GERARD DE VRIES

Ten westen van de A28 kocht Natuurmonumenten in de jaren dertig de eerste stukken van de Dwingeloosche Heide aan. In 1941 werd de Kraloërheide een Staatsnatuurreservaat. In 1991 ging het Nationaal Park Dwingelderveld van start. Het hele gebied waar de Knapzakroute ten westen van de A28 door komt, hoort bij het Nationaal Park.

Ten noorden en westen van Spier liggen langs de hogere rand van het plateau grote stuifzandgebieden: het Lheederzand, het Lheebroekerzand ten westen van de A28 en het Terhorsterzand ten oosten ervan. Het waren met name deze wat hoger gelegen gedeelten die erg gevoelig voor verstuiving bleken. Een groot deel van de zandverstuivingen werd een eeuw geleden bebost om het zand vast te leggen.

Amerikaanse eik

Een beetje bomenboek geeft voor West-Europa zo'n twaalf soorten eiken weer die 's winters hun blad verliezen. Daarnaast kent ons werelddeel tenminste vier soorten die wintergroen zijn. Onder de bladverliezers natuurlijk de stoere inlandse eik die al duizenden jaren zijn diensten in onze streken bewijst. Maar ook de Amerikaanse eik - de Latijnse naam is *Quercus rubra* - is in deze canon opgenomen.

Luister naar het hele verhaal

1 De weg van Spier naar Wijster

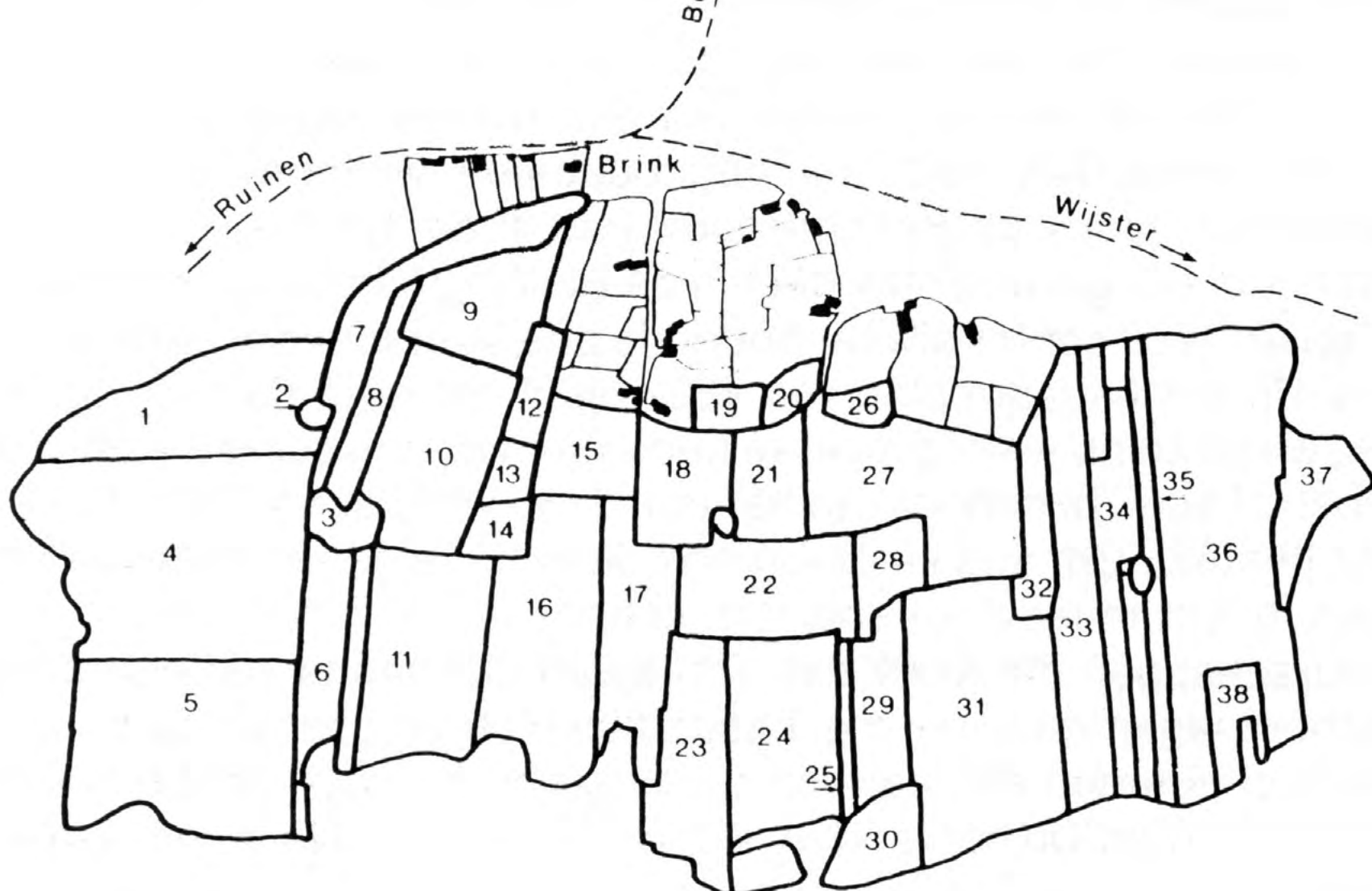
Misschien is Roel Reijntjes (1923-2003) nog steeds wel de bekendste Drentse dichter. Hij was geen 'moeilijke' dichter. Reijntjes gebruikte de taal die iedere Drent sprak en zijn gedichten gingen meestal over onderwerpen en plekken die iedereen kende. Een van zijn bekendste gedichten ging over de [weg van Spier naar Wijster](#): een poëtisch begin van deze Knapzakroute!

.....

2 De esch van Spier

Op de Esch van Spier had vroeger elk akkertje zijn eigen naam. Alle namen vertelden iets over de geschiedenis van het boerenbedrijf in het dorp. De cijfers in de tekst achter de namen verwijzen naar de kaart van de es.

- Zo dicht mogelijk bij de boerderijen lagen de Nijgoorns (19) en de Goornties (26). Het waren de groentetuinen van de boeren. Ze verbouwden er groenten, knolgewassen en bonen voor eigen gebruik.
- Op het Lienlaand (20) en de Lienakkers (21) werd vlas verbouwd.
- Aan de oostkant van de es waren de

Hanekampen (33). Het woord 'hone' of 'hane' betekent hooggelegen.

- Op de Witten (34)- ook wel geschreven als Weiten - verbouwde men boekweit.
- Een verhaal in het dorp wil dat een boer van Spier de akker Pieptabak (38) in de vorige eeuw voor een pond pijptabak verkocht. Het zegt ongetwijfeld iets over de kwaliteit van het land. Of beter: over het ontbreken daarvan.
- De veldnaam Holtakkers (31) verwijst naar het oude eikenholt dat gekapt moest worden om dit deel van de es te ontginnen.
- Het Tempelbos (25) en de Papenakkers (29) waren in het bezit van de pastoor van Beilen.
- De Bakkerties (15) zijn genoemd naar de berken die daar langs de rand van de es moeten hebben gestaan.

[ES, LANDBOUW, VELDNAAM](#)

Tussen Spier en Wiester

Het regende zo zacht, maar ach wat zung de liester!
ik kuierde de weg - de straot van Spier naor Wiester,
een jonge ree, neisgierig, met amandelogen
sprung dartel daansend vot met arabeskenbogen.

De veenties in de heide, die lagen grauw te kieken,
een beetien hemelsblauw, dát zul heur beter lieken!
en in de stille bos zag ik an beide kanten
as trotse maharadja's, de kleurige fazanten.

En in de barkenbomen, daor buitelden de mezen,
lachten mij oet en tsjilpten: Ja, wij verklaart bij
dezen, hij is beslist niet wies, die kerel in de regen,
dat is een vrömde mens, door langs des Heren
wegen!'

Hoor ik gunk aal moor wieder en achtte niet de
regen, al glum het natte asfalt mij streng en recht
integen: want ach hij zung veur mij, allèn veur mij,
die liester, daor an die stille weg, de straot van Spier
naor Wiester.

Roel Reijntjes

3 Vuilafvoer Maatschappij VAM

Het open landschap ten oosten van Spier wordt gedomineerd door de hoge schoorstenen van de vuilverbrander van Essent Milieu en de VAM-bergen tussen Wijster en Drijber. Vroeger heette het bedrijf de VAM, ofwel de N.V. Vuilafvoer Maatschappij. De Staat der Nederlanden richtte de VAM in 1929 op met als doel 'bevordering van den afvoer van stedelijke afvalstoffen en beschikbaar stelling ervan voor landbouwdoeleinden'. In oktober 1931 kwam de eerste trein met huisvuil uit Den Haag in

Drenthe aan. VAM-compost is van grote betekenis geweest voor de Drentse ontginningen. Sinds 1996 werkt de VAM met een 'geïntegreerde afvalverwerkingsinstallatie' die per jaar zo'n 850 duizend ton afval kan

verwerken. In de installatie worden materialen als metalen teruggewonnen. De rest van het afval - ongeveer de helft - wordt verbrand. De daarmee opgewekte energie is voldoende om een stad van zo'n honderdduizend inwoners van elektriciteit te voorzien.

.....

3 Parelketting van vennegies

Ten oosten en ten noorden van Spier liggen - als ware het een parelketting - in een lange rij in totaal 27 'vennegies'. Het zijn ronde veentjes met een middellijn van 100 tot 150 meter. De meeste zijn waarschijnlijk pingo's. Deze ontstonden in de laatste ijstijd door grondwater dat aan de oppervlakte bevroor en kon uitgroeien tot tientallen meters hoge ijsbergen. Hierbij werd de grond ingedrukt en opzijgeschoven,

FOTO: GERARD DE VRIES

zodat na het smelten van het ijs een ronde kuil met een soort wal eromheen overbleef. Het Hoekakkersveentje, waar u in het bosje het eerst langs komt, is een restant van zo'n pingo. Deze was drie tot vier meter diep. Er is jarenlang door de boeren uit Spier turf gestoken. Het veentje is vrijwel weer dichtgegroeid. In het dorp vertelt men het verhaal dat hier eens een ruiter met zijn paard te water geraakt is, waarna beide zijn verdronken.

FOTO: GEEERT DE VRIES

Eveneens links van het pad ligt een grafheuvel, een van de weinige overgebleven zichtbare bewijzen van de prehistorische bewoning van het veld tussen Spier en Wijster, vooral uit de nieuwe steentijd en de bronstijd. De ontginning van het Spieringerveld heeft voor een ware kaalslag onder de archeologische monumenten ter plaatse gezorgd.

Een eindje verderop ligt links van het pad het Vennegien. Dit veentje is heel bijzonder omdat er nog steeds hoogveenvegetatie in voorkomt. De laag veenmos is in de loop der tijden steeds verder aangegroeid. Op het veen groeien

bijzondere plantensoorten, als lavendelheide, snavelbies en veenbes (één soort met roze bloemen en effen bessen en één met rode bloemen en gevlekte bessen). Het Vennegien wordt beheerd door het Biologisch Station Dr. W. Beijerinck te Wijster. Meer over de activiteiten van het Biologisch Station vindt u op www.biological-station.com.

[DOBBE, GRAFHEUVEL, PINGO,](#)
[VEENVORMING](#)

.....

6 Nat en droog in het Terhorsterzand

In de uitgestoven laagten van het Terhorsterzand komt het keileem soms dicht aan het oppervlak. Het ziet eruit als een harde 'vloer' bezaaid met steentjes. Elders is het stuifzand tot hoge zandduinen opgestoven. De naam van

FOTO: HANS DEKKER

het gebied links van het pad is De Moraine. Dat is de 'deftige' Franse naam voor leem.

Het verstuiven van het zand werd in de hand gewerkt doordat de bewoners van Spier en Wijster steeds meer schapen op de heide lieten grazen en er overbeweiding ontstond. Ook het intensieve noord-zuidverkeer hielp eraan mee dat het Terhorsterzand 'op de wind ging'. Om het stuifzand vast te leggen begon men na de Eerste Wereldoorlog het noordelijke en westelijke deel van het Terhorsterzand in te poten met grove den.

Over het Terhorsterzand liggen twee langgestrekte dalen die door een wal gescheiden worden. Het ene dal wordt 'het natte dal' genoemd. Hier bloeit in augustus de klokjesgentiaan volop. Het andere dal heet 'het droge dal'.

FOTO: GEERT DE VRIES

Wanneer u even op de wal tussen de twee dalen gaat staan, ziet u verderop enkele veentjes liggen waar ondanks hun hoge ligging - dankzij de aanwezigheid van het keileem - water blijft staan.

Gelukkig groeit er nog veel jeneverbes op het Terhorsterzand. Elders wordt hij bedreigd, verjonging vindt daar spontaan nauwelijks plaats. Jeneverbes is een relatief nieuwe verschijning op de Drentse heidevelden. Pas toen de schapen van de heide verdwenen waren, kreeg de jeneverbes de kans om uit te groeien. Zodra de

FOTO: HANS DEKKER

jeneverbes echter lichtconcurrentie van andere bomen gaat ondervinden, zal hij het onderspit delven. De eisen die hij aan zijn omgeving stelt, zijn van dien aard dat de jeneverbes weer net zo snel zal verdwijnen, als hij hier destijds gekomen is. Tenzij we er iets aan doen, natuurlijk ... Zie voor meer informatie www.jeneverbesgilde.nl.

[KEILEEM, HEIDEVELD, ZANDVERSTUIVING](#)

BRON: DRENST ARCHIEF

Een ooggetuige onderweg

Sent Waninge woonde vanaf zijn trouwen tot 2007 aan de Brinkkampen in Spier. Zelf kwam hij uit de buurtschap Nuil, aan de overkant van het Spieringerveld. Samen met Herman Jager, geboren en getogen in Spier en eveneens oud-landbouwer, haalt hij herinneringen op aan onder andere de ontginning en ruilverkaveling van het Spieringerveld ten zuiden en oosten van het dorp.

**Luister naar het verhaal van
Sent Waninge en Herman Jager**

Nieuwe natuur in de oude Staatsbossen

Een eeuw geleden kon u hier zo ver kijken als het oog reikte. Slechts hier en daar waren er bij het dorp percelen heide ontgonnen. Rond de vorige eeuwwisseling kocht de voormalige gemeente Dwingeloo aan deze kant - waar later de A28 zou lopen - stuifzanden en heidevelden aan. In 1904 kon worden begonnen met de bossing van het Lheebroeker Zand. Vervolgens kwam tussen 1920 en 1930 ook dit gebied tussen het Lheebroeker Zand en de huidige A28 aan de beurt. Op de armste grond kwam grove den te staan. Op de iets rijkere grond plantte men lariks en douglasspar. Vele jaren lang hebben deze Staatsbossen dienst gedaan als productiebos.

FOTO: GEERT DE VRIES

Sinds 2004 is Staatsbosbeheer aan de noordoostkant van het Dwingelderveld bezig met een groot natuurontwikkelingsproject. Het project is met name bedoeld om de verdroging van het natte heidegebied in het hart van het Nationaal Park Dwingelderveld tegen te gaan. 'Ouderwetse' productiebossen onttrekken grote hoeveelheden water aan de bodem. Bovendien had men er bij de aanleg van het bos alles aan gedaan om het water zo snel mogelijk kwijt te raken richting Beilerstroom. Door op grote schaal afwateringssloten dicht te schuiven hoopt het Nationaal Park de toekomst van het Dwingelderveld een beetje meer zeker te stellen.

[NATUURBEHEER, NATUURONTWIKKELING, PRODUCTIEBOS](#)

8 Een verhaal van vallen en opstaan

Bij de aanleg van het bos hielden medewerkers van Staatsbosbeheer de ontwikkelingen nauwkeurig bij om zo nodig meteen te kunnen ingrijpen. Regelmatig moest er verslag worden uitgebracht van de stand van zaken in de verschillende bospercelen. Over het perceel links vóór de kruising vertellen de verslagen van Staatsbosbeheer een verhaal van vallen en

opstaan: 'In 1922 werd een begin gemaakt met de werkzaamheden. De grond werd circa 50 cm diep gespit en drooggelegd. Drie jaar later werd het perceel ingezaaid met twee hectoliter eikels per hectare en beplant met fijnspar. Het sloeg nauwelijks aan. In 1935 werd de grond geheel omgeplagd en doorgeplant met berk, fijnspar en lariks.

In 1944 bleek het noodzakelijk om de grond nogmaals om te plaggen. Zes jaar later kon er een voorlopige balans worden opgemaakt. De noordhoek was slecht, in het overige deel bleek een redelijke groei van fijnspar en lariks tot stand te zijn gekomen. De eiken waren nauwelijks aangeslagen.'

9 Water in het Witteveen

Het rechts van het pad gelegen Witteveen werd in de jaren twintig te nat bevonden om te worden ontgonnen. De bosbouwers gingen er met een boog omheen. Ten zuiden van het Witteveen werd een brede sloot gegraven die het veen op zo'n efficiënte wijze ontwaterde dat de bodem steeds meer uitdroogde.

In 1984 besloot Staatsbosbeheer de sloot af te dammen en er een stuw in aan te leggen om het Witteveen flink nat te krijgen. Die operatie

FOTO: BERTIL ZOER

is uitstekend geslaagd, zoals u kunt constateren. Heel veel Drentse heidevelden kennen een veenplas die de mensen in de buurt het Witteveen noemen. De naam is afkomstig van de veenpluis (foto) die zo'n veentje in het voorjaar wit kleurt.

11 Natuur in de steigers op het plankenpad

Omdat het gebied steeds natter aan het worden is, heeft Staatsbosbeheer een lang plankenpad aangelegd om het gebied te kunnen doorkruisen. Hier staat de natuur bijna letterlijk in de steigers. Het planken pad maakt het mogelijk om de ontwikkelingen met droge voeten te blijven volgen. Na verloop van tijd zal zich

FOTO: HET DRENTSE LANDSCHAP

hier een natte heidevegetatie ontwikkelen. Vogelliefhebbers horen hier regelmatig de zang van de boomleeuwerik. Ze noteren de aanwezigheid van de opvallende gekraagde roodstaart met z'n oranje buik, zwarte hals en wit voorhoofd. Langs de bosrand zien ze de sperwer jagen met halsbrekende toeren vlak langs de boomstammen.

13 Onderwaterwereld van Diepveen

Veentjes als het Diepveen zijn voor hun watervoorziening vrijwel geheel afhankelijk van regenwater omdat ze boven de grondwaterpiegel liggen. Van oorsprong is het water in zo'n veenplas buitengewoon arm aan voedingsstoffen. De meeste waterplanten en waterdieren redden het dan ook niet in deze

armetierige omgeving. Een aantal soorten doet het er juist erg goed. Veenmossen bijvoorbeeld zijn ware meesters in het bemachtigen van voedingsstoffen. Bij een groot onderzoek in 2003 naar de natuurwaarde van de Drentse vennen kregen heel weinig veenplassen het predicaat goed. De meeste veentjes bleken behoorlijk rijk aan voedingsstoffen die via het

FOTO: WILLEM KOLVOORT

regenwater en deeltjes in de lucht in het water waren terechtgekomen. Een van de weinige gunstige uitzonderingen was het Diepveen. Toch duidt de aanwezigheid van waterdrieblad - de mooie witte bloemtrossen op de foto - er volgens de kenners op dat het water ook hier nog teveel voedingsstoffen bevat...

14

Onenigheid In de Kibbelhoek

Toen de dorpen hun veldgronden intensiever gingen gebruiken, werd het voor het eerst belangrijk om vast te stellen waar de grenzen van de marken precies lagen. Steeds vaker kregen dorpen bijvoorbeeld onderling ruzie omdat men de schapen op het grondgebied van het andere dorp zou hebben laten grazen. Kortom, het werd tijd om de markengrenzen precies te laten bepalen door een landmeter.

Bij de veenplas Kibbelhoek wil het verhaal dat de landmeters er niet helemaal uitgekomen zijn om de grens eenduidig vast te stellen.

FOTO: HANS DEKKER

Complicerende factor in dit soort zaken was altijd dat landmeters zich regelmatig moed indronken vanwege de barre omstandigheden waaronder ze hun werk moesten doen. Hun bevindingen waren op het ene moment dus beslist iets helderder dan op het andere. Hier op de grens van de marke van Spier schijnen de heren de nodige steken te hebben laten vallen en slaagde men er niet in een eind aan het gekibbel te maken. Voortaan heette deze uithoek van de marke voor de mensen in Spier dan ook simpelweg de Kibbelhoek.

[BOERMARKE](#)

15 Het water terug in het Holtveen

Ten tijde van de ontginning en ruilverkaveling van het Spieringerveld is ook het Holtveen ontgonnen. Vroeger was het een natte slenk in het heideveld, een laagte waarvan een deel permanent onder water bleef staan. Bij de ontginning werd de afwatering behoorlijk verbeterd en tot de aanleg van de A28 was de grond bij de boeren van Spier als 'aardappelakkers' in gebruik. Daarna deed men het land over aan Staatsbosbeheer. Een groot deel van het Holtveen werd alsnog bebost. Halverwege de jaren negentig is Staatsbosbeheer begonnen met het

herstellen van de oude slenk door de meeste afvoersloten weer te dempen. Het Holtveen wordt met het jaar weer natter en een deel van het bos is inmiddels verdwenen.

Als u bij het fietspad even een stukje rechtsaf gaat, komt u bij een vogelkijkwand om naar de plas in de Kraloërheide te kijken. Dit is een van de veengaten die op de [oude kaart op pag. 18](#) te zien zijn. Kijk voor een overzicht van recente waarnemingen bij de kijkwand op www.vogelkijkhut.nl.

[HEIDEONTGINNING, RUILVERKAVELING](#)

FOTO: HANS DEKKER

START

40

KAART

Colofon

Teksten: Bertus Boivin

Route advies: Roelof Huisman, Tea Snippe (BOKD)

Cover illustratie: Marcel Leuning

Projectcoördinatie: Hanna Schipper
(Het Drentse Landschap)

Topografie: ArcGIS online en Kadaster/OpenStreetMap

Vormgeving: Smartmobiletour.nl

Deze digitale knapzakroute is mede mogelijk gemaakt door:

Recreatieschap Drenthe

Gemeente Assen

gemeente Tynaarlo

G E M E E N T E

N O O R D E N V E L D

Gemeente Westerveld

G E M E E N T E
MIDDEN-DRENTHE

provincie Drenthe

START

41

KAART

Knapzakroutes

Heeft u genoten van deze wandeling en wilt u nog meer onbekende paden ontdekken?

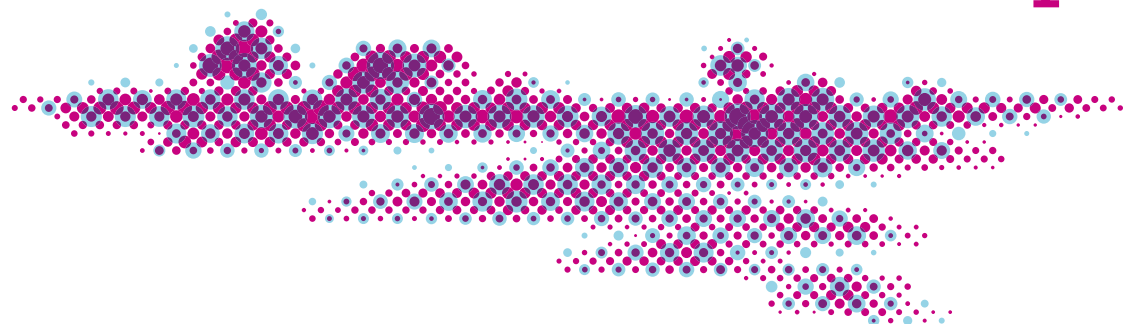
Download meer routes via

www.eindjeomindrenthe.nl

Volg ons op:

Het Drentse Landschap

START

42

KAART